

# Behovsanpassad hemtjänst i ett föränderligt samhälle

Anita Gustavsson

Samarbetet mellan vårdhögskola och primärkommun och vinster för båda parter beskrivs av Anita Gustavsson, lärare på sociala omsorgslinjen på vårdhögskolan i Göteborg och tillika aktiv i projektet. Projektets slutrapport beräknas vara färdig under mars 1986.

## Något om Stenungsunds kommun

Stenungsunds kommun är en ung kommun som växt sedan mitten av 50-talet. Från att ha varit badort med ca 800 invånare till att bli det stora petrokemiska industricentrum den är idag med ca 17 000 invånare. Medelåldern i kommunen är idag runt 30 år. 6,7% av befolkningen är 70 år och äldre.

Förändringen i hemtjänsten beror till en del av att gruppen äldre blir större i förhållande till andra åldersgrupper. Socialtjänstlagen har medfört en ändrad inriktning av omsorgsarbete mot service istället för problemövertagande och omhändertagande. Hela vårdstrukturen håller på att förändras. Sjuka och döende människor kan välja att få vård och omsorg i sitt eget hem. Den psykiatriska sjukvården omstruktureras från de stora sjukhusen till mindre enheter i hemkommun eller vård i det egna hemmet.

Den nya omsorgslagen ger de utvecklingsstörda möjligheten till andra boendeformer utanför de stora institutionerna.

I Stenungsund ville man veta vad detta innebär: personal- och utbildningskonsekvenser, lokalmässiga och ekonomiska konsekvenser, samverkansformer för landstinget. Projektet i Stenungsund skall utmynna i förslag till politikerna om hemtjänstens framtida organisation och innehåll. Projektgruppen består av två personer från Stenungsunds

kommun och två från vårdhögskolan. Från Stenungsund är det hemtjänstinspektören och en förestandare för servicehuset och från Sociala Omsorgslinjen är det förutom jag, den som arbetar på linjens FoU-tjänst och som också är vår handledare.

## Hur får man arbetsglädje istället för ångslan i förändringsarbetet?

Den frågan ställde vi oss och vi besvarade den enligt följande:

- genom att själv vara med och påverka det framtida arbetet
- att få använda sina egna kunskaper och erfarenheter
- att tillsammans söka ny kunskap

## Tillvägagångssätt

Vi försökte tematisera verksamhetsområdet och kom fram till tio olika teman att arbeta med

- psykiatri – demensvård
- omsorg – handikapp
- primärvård – hemsjukvård
- arbetssätt – arbetsledarroll
- kringresurser
- mfl

Ur personalgruppen utsåg vi 20 (gruppledare i vårdbiträdesgrupper, hemtjänstassistenter, arbetsterapeuter, ekonomiförestandare och biträdande förestandare från servicehuset). Personalen delades upp i 20 grupper. Sammanlagt rör det sig om 160 personer. Till varje arbetsgrupp utsågs senare representanter för dem som skulle ta del av den framtida omsorgen dvs brukarna. För att få en bredd i arbetet och för att nå samverkanspartner inom och utanför primärkommunen valde vi en referensgrupp.

Referensgruppen består av representanter från de olika personalorganisationerna och från de berörda verksamhetsområdena. Referensgruppen skulle vara en resurs för arbetsgruppen. De skulle föra ut och förankra idéer och tankar i sina respektive områden och återföra reaktioner, synpunkter och förslag till arbetsgrupperna och projektgruppen. Innan arbetet i grupperna startade hade vi stormöte med all personal och ett möte med referensgruppen. Gruppledarna förberedde sig gemensamt under två halvdagar för sitt uppdrag. För att underlätta vid planering och annat skulle varje tema bearbetas av två grupper. Grupperna fick möjlighet att träffas sju gånger, tre timmar vid varje tillfälle. Gruppledarna skall sammanfatta och dokumentera vad de kommit fram till. Detta material skall sedan ligga till grund för projektgruppens slutrapport, samt vara underlag för förslag till politikerna.

### Ekonomiska resurser

Vi fick ta del av de särskilda medel som kunde sökas från socialdepartementet för utvecklingsarbete bla inom äldreomsorgen. Stenungsunds kommun har dessutom ställt ekonomiska resurser till förfogande. ABF bidrar med timstudiestöd till personalen för den tid de måste vara tjänstlediga från sina arbeten och vikarier går in.

### Vinster av arbetssättet

Alla gruppledarna är ännu inte färdiga med sitt arbete och därför kan vi inte visa det färdiga resultatet. Genom att vi från projektgruppen har haft möjlighet att vid vissa tillfällen vara med vid arbetsgruppens träffar har vi fått information. Vi har även haft gemensam rapportering till projektgrupp, referensgrupp och socialnämnden. Det är en fantastisk upplevelse att se vad som hänt i arbetsgrupperna. Alla tar sitt arbete på fullt allvar, känner entusiasm och arbetsglädje. De tycker att det är stimulerande och

.....  
*Ett vårdbiträde hade upptäckt att män med tex lindade ben hade ofta mycket svårt att finna strumpor som var tillräckligt vida upptill*  
 .....

roligt med förändrings- och utvecklingsarbete. All den oro som vi så ofta annars ser i samband med förändringar ser vi inte i dessa grupperna. Personal och brukare bearbetar problemen tillsammans, sätter upp mål, arbetar med metodfrågor och diskuterar utbildning och ekonomi. De är direkt engagerade i samhällsplaneringsfrågor och ser vad som fungerar och inte fungerar *och gör något åt det*.

Av de 160 personer som arbetar i projektet var det ett par, tre personer som i början var något negativa till projektet. En av dem träffade jag här-omdagen och hon berättade då att den gruppen hon arbetade i hade upptäckt att det gick inte att ta sig in i en av kyrkorna med rullstol. Problemet var nu redan åtgärdat, gruppen hade sett till att en ramp hade kommit på plats. Gruppen hade börjat att observera saker de inte tidigare sett och dessutom upptäckt att det gick att åtgärda utan att blanda in byråkratin.

En grupp hade tillskrivit fastighetsavdelningen och socialnämnden om krav på hissar i ett hus som ingår i ROT-programmet (reparation, om- och tillbyggnad). Kostnadskalkyler var bifogade till olika alternativ.

Ett annat exempel handlar om herrstrumpor. Ett vårdbiträde hade upptäckt att män med tex lindade ben hade ofta mycket svårt att finna strumpor som var tillräckligt vida upptill. Ibland måste strumporna klippas upp. Vem tillverkar herrstrumpor? Det visade sig vara en fabrikant i Västsverige. Gruppen kontaktade strumpdirektören och diskuterade problemet. Problemet var okänt hos tillverkaren, som dock lovade åtgärd.

Detta är några exempel av många som grupperna tagit tag i och åtgärdat under arbetets gång. Poängerna med detta arbetssättet är att uppmärksamheten är riktad

- från organisationen i sig till organisationens uppgifter

.....  
*... den gruppen hon arbetade i hade upptäckt att det gick inte att ta sig in i en av kyrkorna med rullstol*  
 .....

- från organisationens och personalens behov till brukarnas behov
- från information/inlärn timer till att tillgodogöra sig sina kunskaper och erfarenheter.

### Konsekvenser för skolans del

Vi ställdes inför ett problem när det gällde gymnasieskolans sociala servicelinje. Länsskolnämnden ville lägga ner linjen pga lågt antal sökande. Från nämnda linje rekryterar hemtjänsten sin personal. Detta var inte bara skolans problem, utan i första hand hemtjänstens. Hemtjänstens personal kommer i fortsättningen att gå ut i grundskolan och informera om arbetet i hemtjänsten och olika utbildningsvägar. Vi vill stimulera flera att söka till en utbildning som leder till arbete inom ett stort och viktigt område – hemtjänsten. Utbildningsinnehållet i sociala servicelinjen vill vi ändra då det inte längre överensstämmer med de behov som föreligger inom hemtjänsten. En skrivelse till socialnämnden resulterade i sammanträffande med skolledare och lärare för att diskutera utbildningens innehåll och verksamhe-

... gymnasieskolans sociala servicelinje. Länsskolnämnden ville lägga ner linjen pga lågt antal sökande

tens behov. Socialnämnden kommer i fortsättningen att bevaka och engagera sig i utbildningsfrågor. För Sociala Omsorgslinjens del betyder samarbetet med Stenungsund större möjligheter att tillföra utbildningen aktuella kunskaper från verksamhetsfältet. De studerande har haft tillfälle att medverka i projektet genom att göra egna delstudier/projektarbete som sedan kan användas som underlag för det stora projektet. Vi har även haft diskussioner om behov och innehåll när det gäller enstaka kurser, där vi från skolans sida är måna om att erbjuda det utbud som efterfrågas inom kommun och landsting. Inte minst innebär den här typen av samarbete med primärkommunen stora möjligheter att föra ut informationen om Sociala Omsorgslinjen och ta tillvara de idéer och tankar som kan förändra utbildningen till att bli en spjutspets mot framtiden.